

Dimitri in Roxy: 'Je neemt het publiek mee op een journey.'

FOTO MICHAEL FERRON

door Gert van Veen

'Op een goeie avond gaat 't vanzelf, dan voel je: pam, die plaat moet ik hebben, pam, nu die.' Een goeie disc-jockey weet precies wat zijn publiek wil horen. Vanachter zijn draaitafels houdt hij de dansers gevangen in een vloeiende groove, die vaak pas bij het ochtendkrieken tot bedaren komt. De rol van de dj is veranderd: van de 'man die de platen draait' is hij een sjamaan geworden, die met zijn geraffineerde mix euforische stemmingen oproept. Het nachtleven van Ordi Andy, Buzz Fuzz en Spider Willem: 'Als ik zes uur heb gedraaid, dan ben ik meer dood dan levend.'

Elke nacht bouwt hij een mozaïek van stemmingen en sferen. Altijd weer een ander, want geen nacht is hetzelfde. Hij neemt je mee op reis, voert de spanning op of laat de energie wegvloeiën in een diepe trance. Hij tovert droomwerelden en luchtkastelen te voorschijn, of iets dat veel weg heeft van Dante's *Inferno*.

'Als disc-jockey probeer je een verhaal te vertellen', zegt Roxy-dj Joost van Bellen: 'een verhaal waar een lijn in zit, zodat je van de ene emotie in de andere wordt getrokken. Iets wat landschapen laat zien van muziek. Je kunt tot extatische hoogten gaan, of extatische diepten — dat er alleen nog een basdreun overblijft en de hele zaak als het ware door de vloer zakt.'

Dj Dimitri: 'Je neemt het publiek mee op een journey, door de jungle, door de stad, door de industrie.'

It's a mood thing, vindt Mazzo-dj Paul Jay: 'Je reageert op het gevoel van het moment, je bouwt dynamische spanninggolven met ritmen en sounds.'

De disc-jockey. Koptelefoon met de schouder tegen het ene oor gedrukt, zet hij met vlugge vingerbewegingen de volgende plaat scherp. Geconcentreerd, licht voorovergebogen achter zijn twee draaitafels. Nauwelijks zichtbaar voor het publiek in de zaal, maar zelf houdt hij de dansvloer voortdurend in de gaten.

De taak van de disc-jockey lijkt simpel: hij moet er voor zorgen dat het publiek gaat dansen, en blijft dansen. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. De dj moet aanvoelen wat de dansvloer op een bepaald moment wil, en daar al improviserend op reageren. Hij moet niet alleen beschikken over muzikaliteit en improvisatie-vermogen, maar ook over de technische vaardigheid om platen zo in elkaar over te laten lopen, dat de groove, de swing, in een vloeiende lijn doorgaat — tenzij hij die lijn doelbewust wil verbreken.

Paul Jay: 'Techniek is belangrijk, maar niet het enige. Virtuoso's kunnen mixen is aardig, maar het wil nog niet zeggen dat je een avond op gang kunt brengen. De internationale top-dj's produceren *ace mixes*, ze beschikken over een fabuleuze mixtechniek, maar daarnaast hebben ze een geweldige platenkeus.'

De wil van de dansvloer

opzette', maar die tijd ligt ver achter ons. In de afgelopen jaren is de disc-jockey uitgroeit tot een van de prominente figuren van de nieuwe popmuziek. Prince, Madonna, Michael Jackson en U2 laten hun platen remixen door bekende namen uit de internationale dj-wereld, terwijl Britse dj's een sleutelrol speelden in de Engelse popmuziek vanaf de Manchester-golf van 1989.

Ook in Nederland is, sinds de zomer van 1988 en het pionierswerk van Eddy de Clercq en zijn mede-dj's in de Amsterdamse Roxy, een complete dj-cultuur ontstaan. 'Het veranderde het leven van zo ontzettend veel mensen', zegt Paul Jay: 'Er is nu een *house-nation*, en een *house-generation*.'

De bekendste dj's zijn inmiddels full-prof, een groot aantal van hen, onder wie EDC, Dimitri, André en Johnson, neemt ook zelf platen op. Sommigen scoorden dit jaar zelfs toptien hits, zoals Roxy- en Waakzaamheid-dj Ardy B. met de groep *Sequencial*, en dj Ronald Molendijk met *De rode schoentjes*. Dj's Jeroen Flamman en Abraxas hebben met hun groep *Fierce Ruling Diva* op dit moment zowel succes in Engeland als in Amerika.

Hoe groot en veelzijdig de Nederlandse dj-wereld is geworden, is te

horen in het AKN-programma *For those who like to groove* van Robin Albers, waarin elke week een mix van een klein uur van een bekende dj te horen is. (Helaas dreigt het programma in oktober al weer te verdwijnen, als Radio 3 ingrijpend wordt gereorganiseerd.)

Uit de namen van de dj's kan het publiek meestal al opmaken wat het kan verwachten. De twee buitenste vleugels van de nieuwe dansmuziek worden vertegenwoordigd door snoeiharde gabber (een soort heavy metal van de house) van dj's als Dano, en de relatief 'rustige' jazzdance van dj Graham B. Tussen die twee uitersten ligt een wereld van stijlen, van *mellow* tot acid, Detroit- of Euro-techno, *tribal*, *trippy house*, *trance*, soul-geïntegreerde garage en nog een reeks andere stijlen. Elke dj vertegenwoordigt een deelgebied, al beheerst de 'eredivisie' bijna altijd meerdere stijlen.

De dansexplosie van 1988 bracht dj's samen uit alle hoeken van het muzikale universum. Zo begon Paul Jay zijn carrière als punkzanger, maar schreef hij in de late zomer van '88 geschiedenis door met zijn Engelse collega Graham B. de eerste grote acid-party in een loods te organiseren (*London comes to Amsterdam*). Vroeger placht hij met een groep vrienden ongevraagd privé-feestjes

binnen te vallen: 'Het eerste wat we dan deden was de muziek overnemen. We stopten een eigen cassette — reggae, die ik thuis had opgenomen — in de recorder, draaiden het volume flink omhoog en brachten de party pas echt aan de gang.' Van reggae met zijn space en dub-effecten naar de latere acid en house was voor hem 'een kleine stap'.

Los van zijn muzikale verdiensten, heeft de disc-jockey van zich doen spreken door de manier waarop hij de platenindustrie in verlegenheid bracht: dj's weigeren unaniem om over te schakelen op cd. De recalitrante houding van de dj-wereld was er de oorzaak van dat het oude, vertrouwde platen-vinyl nog altijd niet helemaal verdwenen is. Platenperserijen draaien nu bijna uitsluitend nog op een productie die bestemd is voor disc-jockey's. De platenindustrie heeft zich er — mopperend — bij neergelegd. Dj's zijn te belangrijk om te negeren: veel pophits ontstaan nu eenmaal in de clubs.

Waarom verkiest een disc-jockey vinyl boven de cd? Sommigen vinden platen gewoon beter klinken. De lichtte vervorming die vinyl geeft, maakt dat de elektronische klanken wat meer *body* krijgen. De sound van de draaitafels — robuuste Technics-modellen met een pitch-control en een snelstart-knop — is inderdaad fantastisch: strak en direct, onverbiddelijk bijna.

De cd heeft als bijkomend nadeel dat je er niet zo makkelijk mee kunt mixen. Weliswaar zijn er al diverse modellen met pitch-control op de markt, maar de dj-wereld is nog niet overtuigd. En mixen is nu eenmaal een van de pijlers van het dj-en.

De gedachte achter het mixen is, dat de beat eeuwig moet doorgaan. Het is een traditie die de house overnam van de disco, waar het idee ontstond van de disco-mix: lang uitgesponnen versies van wat in de meeste gevallen gewoon popliedjes waren.

De dansmuziek van de jaren negentig, waaruit de dj zijn repertoire samenstelt, is extremer. De meeste platen zijn instrumentaal, worden uitsluitend gemaakt voor in de clubs, en doen niet eens meer moeite om nog op liedjes te lijken. Daarom klinken recente top 40-hits als *Pullover* (Speedy J.) of *Poing* (Rotterdam Termination Source) ook zo onbevredigend voor wie gewend is aan de traditionele pop-song.

Couplet en refrein zijn vervangen door een instrumentale groove, meestal nog voorafgegaan door een uitgebreid drum-intro — op maat gemaakt voor de dj, zodat de plaat makkelijk is te mixen met het nummer dat er aan voorafging. Zelden klinken ze als een compleet muziekstuk, maar zo zijn ze eigenlijk ook niet bedoeld. Eerder als kleine stukjes voor de grote legpuzzel, de collage van ritmes en klanken, die de dj op de avond zelf produceert.

Voor zijn repertoire heeft hij (of zij) natuurlijk, maar vrouwelijke dj's — zoals dj Eva — zijn nog ver in de minderheid) de keuze uit een overvloedig aanbod: er verschijnen enkele honderden nieuwe dansplaten per maand, waaruit hij steeds het beste moet zien te vinden. Een professionele dj bevindt zich in de frontlinie, vindt Paul Jay: 'Elke week wacht je weer af wat er voor nieuws is binnengekomen.'

Joost van Bellen: 'Elke dj heeft zijn eigen stijl, omdat er zo ontzettend veel platen zijn om uit te kiezen. Ieder maakt ook zijn eigen sfeer — en in die sfeer kun je alle kanten op. Als het bijvoorbeeld heel warm en zwoegerig is, dan kun je daar op doorgaan totdat het niet meer uitmaakt en iedereen kletsnat is. Of je gaat *tropical* draaien, of juist heel rustige, langzame dingen, zoals The Orb.'

'Ook het licht en de lichtman en de plaats waar je draait zijn van invloed op de sfeer. In een oude loods kun je een veel ruiger geluid neerzetten, in een kille ruimte vind ik soul en garage heel goed passen. In Roxy, een prachtig oud gebouw, is 't juist te gek om futuristisch te draaien.'

De smaak van het publiek is grillig en onvoorspelbaar: pas op de avond zelf blijkt welke nummers werken. Dat maakt het voor een dj niet makkelijk om te bepalen welke nieuwe platen hij moet aanschaffen.

Het heeft veel van een straf-corvee, wanneer je een dj in de platenwinkel door een gigantische stapel nieuwe

**Tribal,
trippy house,
trance:
de
disc-jockey
als
muzikant**

die je kiest. De beste avond voor mij is als de handen de lucht ingaan, dat het publiek helemaal gek wordt. En dan maar doorgaan en doorgaan.'

Je zou de disc-jockey een moderne shamaan kunnen noemen, die een ritueel opvoert met het publiek op de dansvloer. Niet voor niets vormen *trance* en extase de essentie van de dansnachten. Op de beste avonden 'gaat het dak er af', maar soms is een dj niet zo op dreuf — bijna altijd door chronische oververmoeidheid —, soms ook wil het publiek niet. Dan is het *zweten*: een verkeerde plaat en je ziet de energie inzakken, of erger nog: de vloer valt stil.

'Als je je avond niet hebt', zegt Dimitri: 'dan kan je echt zoeken. Dan ga je tien keer je platenbakken door en dan weet je 't nog niet.'

Dj Reinn: 'Als je de weg even helemaal kwijt bent, dan moet je weer opnieuw beginnen. Langzaam opbouwen, aftasten wat het publiek wil, proberen weer contact te krijgen.'

Elke dj heeft zijn eigen manier om een zaal weer op te porren. Thimbles grijpt in zijn bak met 'zekere hits', Joost van Bellen kiest voor 'vuurwerk': 'Dat knallerige. Muzikaal iemand een klap voor z'n nek geven. Of je kunt het publiek pesten, zoals Ardy Beesemer bijvoorbeeld doet. Dan draait-ie door zijn nummer *I'm the God of hellfire* een kinderliedje, *He Pippi Langkous*'.

Rotterdammer Ardy B. — Ordi Ardy — is ook berucht om de manier waarop hij het Roxy-publiek op stang weet te jagen door als laatste plaat een meezinger te draaien als *Het mooiste aan Mokum is de laatste trein naar Rotterdam*.

Niet dat alle dj's zo lollig zijn, hun karakters en persoonlijkheden zijn even uiteenlopend als de stijlen die ze vertegenwoordigen. Parmantige heertjes staan tegenover koude technici, onberekenbare wildebrassen en kamikazepiloten naast stijve puristen die alleen muziek van de 'betere' labels draaien. En dan zijn er de joviale gabbers, die eerst hun T-shirt uit-trekken voordat ze eens lekker gaan hakken.

Hun naam siert *flyers* en posters voor party's. Per, Antoine, Gizmo, Buzz Fuzz, Paul, Spider Willem, Edwin B., Crazy Shaun, Eng Bo Kho en KC The Funkaholic zijn beroemdheden in de house-wereld, maar verder is disc-jockey een beroep met weinig glamour. Nacht na nacht zeult hij met zijn instrumentarium — twee loodzware platenkoffers met enkele honderden platen — van clubs en discotheken naar party's in kale loodsen, tunnels, afbraakpanden of pronkerige kastelen.

Zijn werktijden vereisen een natuurlijke neiging tot nachtbraken. Van elf uur 's avonds tot een uur of vijf in de ochtend. Het publiek heeft er dan meestal nog lang geen genoeg van. Dj Thimbles: 'Dan staat de politie voor de deur, want de club moet al lang dicht, maar het publiek is in een trance en wil daar ook niet uit. Dan wordt er na zes toefingen nog heel liefjes gesmeekt: *please, nog eenje*. Of iemand komt met rood aangelopen hoofd aangestormd: *Gaan we er een spelletje van maken? Draaien, verdomme!*'

De nacht heeft geen einde. Daarna zijn er nog de after-party's — de ochtendfeestjes waar het schuim van de nacht aanspoelt: de allertaaste nachtwezens die tot de volgende middag doorduizen. Fysiek is het dan ook heel zwaar, vindt Paul Jay: 'Het is niet voor niets dat dj's altijd zo bleekjes zien. Je werkt niet alleen 's nachts, het vereist ook totale concentratie op het moment dat je bezig bent. Je produceert ongeloflijk veel adrenaline. Als ik zes uur heb gedraaid, dan ben ik meer dood dan levend. De volgende ochtend bonkt m'n hart nog steeds.'

Dj-en is dan ook 'een verslaving', vindt Dimitri: 'Je moet gewoon achter de draaitafels staan. Als ik vier nachten heb gewerkt, dan gebeurt het vaak op de vijfde nacht, als ik gewoon even ergens ga rondkijken, dat ik op de dansvloer denk van: zou nu best wel zijn hebben om even te draaien.'

Ook voor Paul Jay is het a 100% thing: 'Het neemt je compleet in beslag, je kunt er niet aan ontsnappen. De enige goede dj's zijn degenen voor wie het hun leven is. Soms denk ik wel eens: er zijn toch ook andere dingen in het leven. Maar uiteindelijk realiseer ik me toch steeds weer: nee, die zijn er niet.'